

**ПРИРОДНІ РЕСУРСИ ТА ЕКОЛОГІЯ В
РЕГІОНАЛЬНОМУ РОЗВИТКУ**
Ю.В. Фащук студент, Ю.А. Опанасюк асистент

Природні умови і ресурси належать до базових чинників, що обумовлюють особливості господарського розвитку територій, характер територіального поділу праці, спеціалізацію регіональних господарських комплексів. Людська цивілізація впродовж усієї своєї історії користувалася природою екстенсивно, постійно підвищуючи навантаження на довкілля. Використання природних ресурсів значною мірою позначилося на якості життя людей, до того ж, економічне зростання, зорієнтоване на кількісні показники, зрештою призвело до колосального забруднення навколишнього середовища. Нині до 10 % втрат валового внутрішнього продукту відбувається внаслідок зменшення продуктивності та передчасної втрати основних фондів, природних і людських ресурсів.

Природно-екологічні фактори пов'язані з територіальними відмінностями у природних ресурсах і умовах та відіграє важливу роль. До природних ресурсів належать паливно-енергетичні, мінерально-сировинні, земельні, лісові й водні. Серед природних ресурсів для забезпечення розвитку виробництва і життєдіяльності населення особливе значення мають паливно-енергетичні ресурси. До природних умов відносять клімат, ґрунти, рельєф місцевості, характер ґрунтів тощо. Ці фактори впливають на будівельну економіку, спеціалізацію сільського господарства, технологічні характеристики виробництва. Особливе значення у розміщенні продуктивних сил України відіграє група екологічних факторів. Структура природних ресурсів, розміри їх запасів, якість, ступінь вивченості і напрями господарського освоєння безпосередньо впливають на економічний потенціал регіону. Наявність багатих та ефективних природних ресурсів сприяє економічному розвитку і багато в чому визначає обґрунтованість і реальність планів і прогнозів соціально-економічного розвитку регіону. Вивчення природних ресурсів, з'ясування економічної ефективності їх територіального поєднання і раціонального використання являє одну з основних проблем регіональної економіки. Максимальне використання територіального сполучення природних ресурсів для формування оптимальної структури економіки регіону, з одного боку, дозволяє отримати найбільший господарський ефект, а з іншого, — забезпечити вирішення складної проблеми збереження природної рівноваги при дотриманні основних принципів регіонального природокористування.

Важливою умовою впровадження принципів збалансованого розвитку регіонів є гармонізація стратегій розвитку ресурсних галузей, а також економіки, охорони довкілля, раціонального використання природних ресурсів та здоров'я населення. Базовою проблемою цього є досягнення балансу інтересів усіх суб'єктів суспільних відносин щодо природокористування, збереження навколишнього природного середовища та розвитку суспільства. Територіальне сполучення природних ресурсів та оптимальне їх використання в інтересах регіону являє собою складне комплексне завдання, вирішення якого можливе лише на основі вивчення багатьох природних, екологічних, технічних та економічних факторів. Визначення основних напрямів усіх елементів природного комплексу має безпосереднє відношення до вдосконалення територіального планування і програмування, раціональної організації регіонального господарства.

Постійно зростаючі потреби суспільства не відповідають обмеженим можливостям біосфери. Враховуючи перебудову всього економічного механізму, переходу до ринкових відносин, економіка природокористування дає конкретні рекомендації щодо найефективнішого використання природних ресурсів, зменшення відходів виробництва за рахунок впровадження економічно ефективних і екологічно чистих технологій. При цьому необхідно вирішити три основні завдання. По-перше, як найекономніше використовувати природні ресурси, зберігаючи їх, та замінюючи традиційні енергоносії на інші, доступніші та екологічно чистіші енергоресурси. По-друге, - спрямувати науково-технічний прогрес на допущення забруднення навколишнього середовища. По-третє, - спрямувати людську діяльність на відновлення екологічно чистого середовища біосфери (землі, води, повітря), надання їм природної чистоти. Визнаючи економічну ефективність нових технологій необхідно враховувати фактори, які впливають на стан навколишнього середовища і можуть завдати йому шкоди. Співвідношення між рівнем виробництва та станом навколишнього середовища можна регулювати за допомогою коштів, отриманих від підприємств за нормативне та понаднормативне забруднення довкілля.

Таким чином, ефективність економіки регіонів багато в чому залежить від правильного використання всього комплексу природних ресурсів у межах певної території. В умовах обмеженості бюджетних та інших фінансових ресурсів у країні саме внутрішній потенціал територій слід вважати головним ресурсом їхнього розвитку. Забезпечення ефективного та екологічно-безпечного використання і подальшого нарощення ресурсного потенціалу регіонів має стати одним із головних пріоритетів діяльності місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування і територіальних громад.